

РІШЕННЯ № 29

Про звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо інформаційної підсистеми «Custody Records»

«19» травня 2023 року

м. Ужгород

Рада адвокатів України обговоривши питання про впровадження системи «Custody Records» в територіальних відокремлених підрозділах Національної поліції України, взявши до уваги висновок підготовлений Головою Комітету захисту прав людини Національної асоціації адвокатів України Ганною Колесник з окресленого питання, зазначає наступне.

Відповідно до проекту впровадження інформаційної підсистеми «Custody Records» вказана інновація має на меті покращення стандартів захисту прав затриманих осіб за допомогою електронної фіксації усіх дій щодо них протягом часу, коли вони перебувають під контролем поліції – тобто з моменту фактичного затримання до поміщення до слідчого ізолятора або ж звільнення з-під варти. Зокрема, проєкт передбачає зонування приміщень підрозділу поліції з тим, щоб жодна стороння особа не могла контактувати із затриманими.

Проаналізувавши схеми такого зонування, члени Ради адвокатів України звернули увагу, що кімната для конфіденційного побачення затриманої особи зі своїм захисником обладнана скляною перегородкою, яка унеможливорює безпосередній «живий» контакт цих осіб між собою, натомість передбачає спілкування за допомогою телефону, що викликає ризик прослуховування розмови затриманої особи з її захисником. Також проєктом «Custody Records» передбачено встановлення камер відеоспостереження в приміщеннях підрозділу поліції, в тому числі в приміщенні для конфіденційного спілкування затриманого із захисником.

Дослідивши наведене, Рада адвокатів України заявляє про своє занепокоєння, оскільки вважає, що такі нововведення несуть ризик втручання в конфіденційне спілкування, адже ні затримана особа, ні захисник не можуть бути переконані в тому, що зміст документів, якими вони можуть обмінюватись не буде зафіксований під час такого відеоспостереження. Також не врегульованим є питання чи буде камера, встановлена в кімнаті для конфіденційного спілкування, оснащена функцією лише відеозапису чи і аудіозапису додатково, що прямо суперечить абз. 4 ч. 5 ст. 46 КПК України.

Рада адвокатів України звертає увагу, що у разі реалізації даної ініціативи будуть порушені основні засади кримінального провадження, а саме: принцип верховенства права; принцип законності; принцип рівності перед законом і судом;

принцип поваги до людської гідності; принцип невтручання у приватне життя; принцип презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини; принцип змагальності сторін (ч. 1 ст. 7 КПК України).

Конституцією України гарантовано незалежність адвокатури. Заборонено втручання в діяльність захисника, перешкоджання в будь-якій формі під час здійснення правомірної діяльності адвоката, пов'язаною з наданням правової допомоги. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи у відносинах з адвокатами зобов'язані дотримуватися вимог Конституції України та законів України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та протоколів до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, практики Європейського суду з прав людини.

Одним із принципів здійснення адвокатської діяльності є незалежність. Держава бере на себе зобов'язання створити належні умови для діяльності адвокатури та забезпечує дотримання гарантій адвокатської діяльності. Для здійснення належного захисту прав людини адвокати мають працювати в суспільстві, де гарантовано недопустимість будь-якого впливу на них, тиску, чи втручання в їх діяльність.

Відповідно до п. 3 ч. 3 ст. 42 КПК України підозрюваний, обвинувачений має право на зустріч зі своїм захисником з дотриманням умов, котрі б забезпечували конфіденційність їхнього спілкування. Частиною 5 ст. 46 КПК України закріплюється право захисника на зустрічі із підозрюваним, обвинуваченим, при чому – такі зустрічі повинні бути конфіденційними. Аудіофіксація таких зустрічей забороняється. Відеофіксація цих зустрічей дозволена, проте абзаци 5 - 7 цієї статті чітко регламентують порядок її здійснення – вона повинна здійснюватися відкрито, тобто підозрюваний, обвинувачений та захисник повинні бути повідомлені про місце встановлення камери; в іншому випадку відеофіксація забороняється.

Стаття 161 КПК України вказує, що листування та інші форми обміну інформацією підозрюваного, обвинуваченого із захисником є такими, до яких заборонений доступ. Більше того, такий обмін інформацією являє собою конфіденційну інформацію, яка є охоронюваною законом таємницею. П. 9 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» також вказує на заборону втручання у приватне спілкування адвоката з його клієнтом.

Відповідно до п. 8 Основних положень про роль адвокатів (прийнятих VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам) підозрюваному, обвинуваченому повинні бути забезпечені необхідні умови для зустрічі із адвокатом, при чому такі зустрічі повинні бути забезпечені повною конфіденційністю – допускається проведення цих зустрічей у полі зору уповноважених посадових осіб, проте за межами чутності.

Згідно із загальновизнаною практикою, відносини адвокат-клієнт є привілейованими, оскільки будь-яка особа має право вести повні і безперешкодні дискусії зі своїм захисником в контексті своєї справи. На національні органи влади покладене зобов'язання забезпечити конфіденційність спілкування підозрюваного, обвинуваченого зі своїм захисником (§ 50 рішення ЄСПЛ у справі «Алтай проти Туреччини»). Європейський суд з прав людини розтлумачив, що право підозрюваного, обвинуваченого на спілкування зі своїм захисником поза участю третьої особи є частиною основних вимог справедливого судового розгляду в демократичному суспільстві, котре впливає зі статті 6 § 3 (с) Конвенції про захист

прав людини та основоположних свобод. У випадку неможливості спілкування адвоката і клієнта в умовах конфіденційності, допомога захисника втрачає свою ефективність, оскільки клієнт не може бути впевненим у таємниці їхнього спілкування – як наслідок, може бути не до кінця відвертим із адвокатом, що тягне за собою негативні наслідки (§ 133 «Оджалан проти Туреччини»).

У випадках, коли підозрюваний, обвинувачений спілкується зі своїм захисником у кімнаті для побачень зі скляною перегородкою, вони позбавлені можливості обміну документами, які становлять цінність для здійснення захисту. ЄСПЛ вважає, що втручанням в гарантію конфіденційності є навіть наявність у адвоката або його клієнта щирого переконання, що їхня розмова може бути підслухана або записана, оскільки таке переконання неминуче заважатиме вільній розмові між захисником і клієнтом (§ 37 «Удовенко проти України»).

Враховуючи наведене, Рада адвокатів України наголошує, що не зважаючи на те, що інформаційна підсистема «Custody Records» має нововведення щодо фіксування порушень процесуальних прав та гарантій затриманої особи, але не передбачає збереження конфіденційності спілкування затриманої особи зі своїм захисником, що є прямо пов'язаним із його конституційним правом на правову допомогу, гарантії реалізації якого покладені на державу та її посадових осіб, а тому проект «Custody Record» має бути доопрацьований в частині гарантування права затриманої особи на конфіденційне спілкування із захисником.

До повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини входить контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України в межах її юрисдикції (Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» та ст.101 Конституції України).

З огляду на наведене, Рада адвокатів України, взявши до уваги підписаний 06 квітня 2023 року Меморандум про співробітництво між Уповноваженим з прав людини та Національною асоціацією адвокатів України, який передбачає консолідацію зусиль спрямованих на недопущення порушень прав і свобод людини, з огляду на пропозицію Голови Комітету захисту прав людини Національної асоціації адвокатів України Ганни Колесник звернутись до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з проханням вжити заходи в межах повноважень, з урахуванням доповнень та зауважень членів Ради адвокатів України, керуючись Положенням про Раду адвокатів України, Регламентом Ради адвокатів України, **вирішила:**

1. Встановити факт порушення гарантій конфіденційного спілкування підозрюваного (обвинуваченого) із захисником під час впровадження у відділках поліції інформаційної підсистеми «Custody Records».
2. Доручити Голові Ради адвокатів України, Національної асоціації адвокатів України Ізовітовій Л.П. звернутись до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з проханням вжити в межах повноважень заходи реагування, направлені на доопрацювання інформаційної підсистеми «Custody Records» в частині гарантування права затриманих осіб на конфіденційне спілкування із захисниками відповідно до вимог діючого законодавства, а також направити пропозицію створити спільну Робочу групу для усунення виявлених порушень прав людини та для забезпечення

системи правозахисту в Україні, яка відповідає стандартам правової держави.

3. Секретарю Ради адвокатів України про прийняте рішення повідомити Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Голова Ради адвокатів України

/підпис/

Лідія ІЗОВІТОВА

Секретар Ради адвокатів України

/підпис/

Ігор КОЛЕСНИКОВ